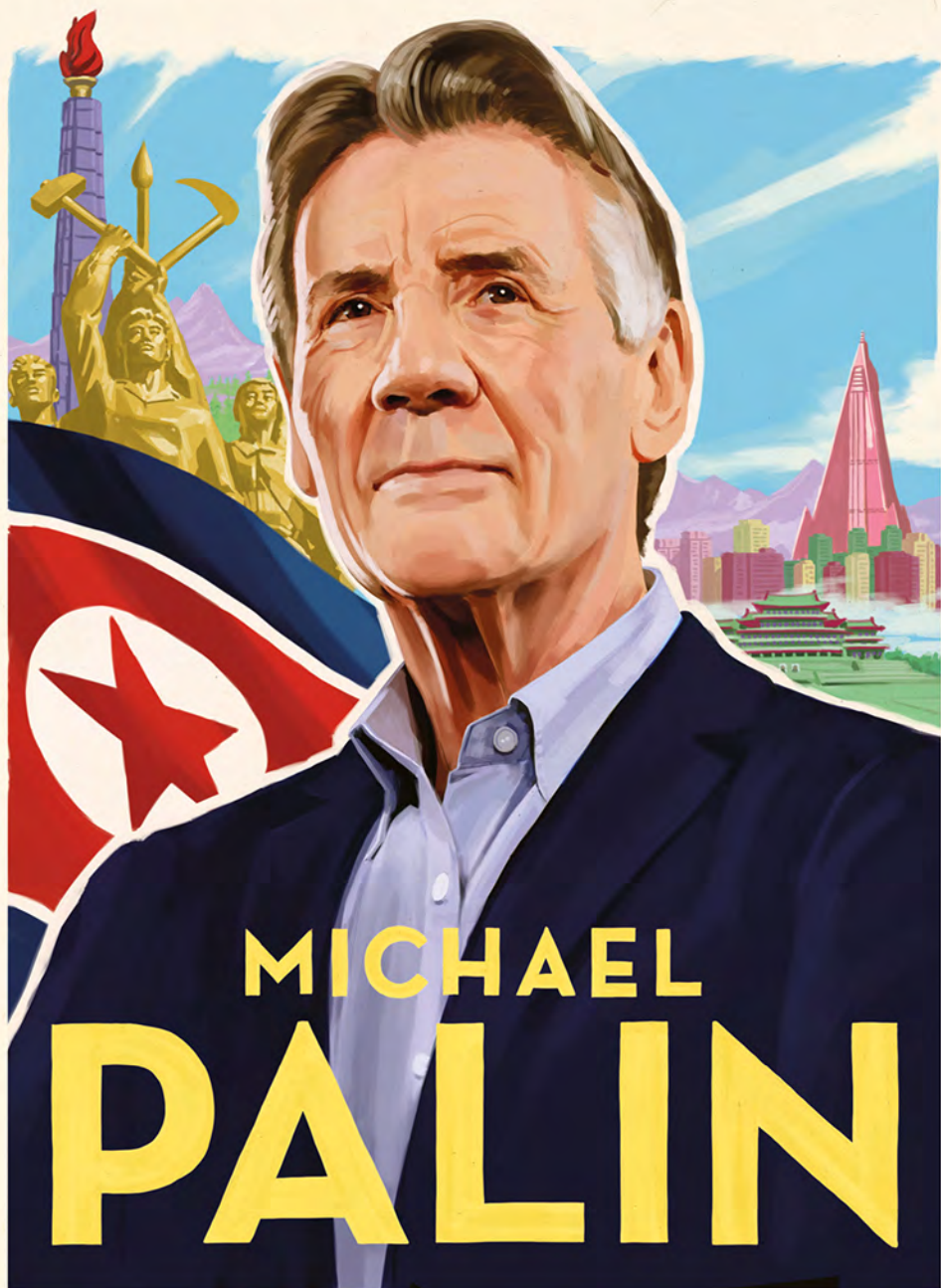




ZÁPISKY ZE SEVERNÍ KOREJE

ZÁPISKY
ZE SEVERNÍ
KOREJE

Copyright © Michael Palin, 2019

First published as NORHT KOREA JOURNAL by Hutchinson,
an imprint of Cornerstone. Cornerstone is part
of the Penguin Random House group of companies.

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Martina Šimová, 2020

Cover Illustration © The Red Dress

Cover © Henry Petrides, 2020

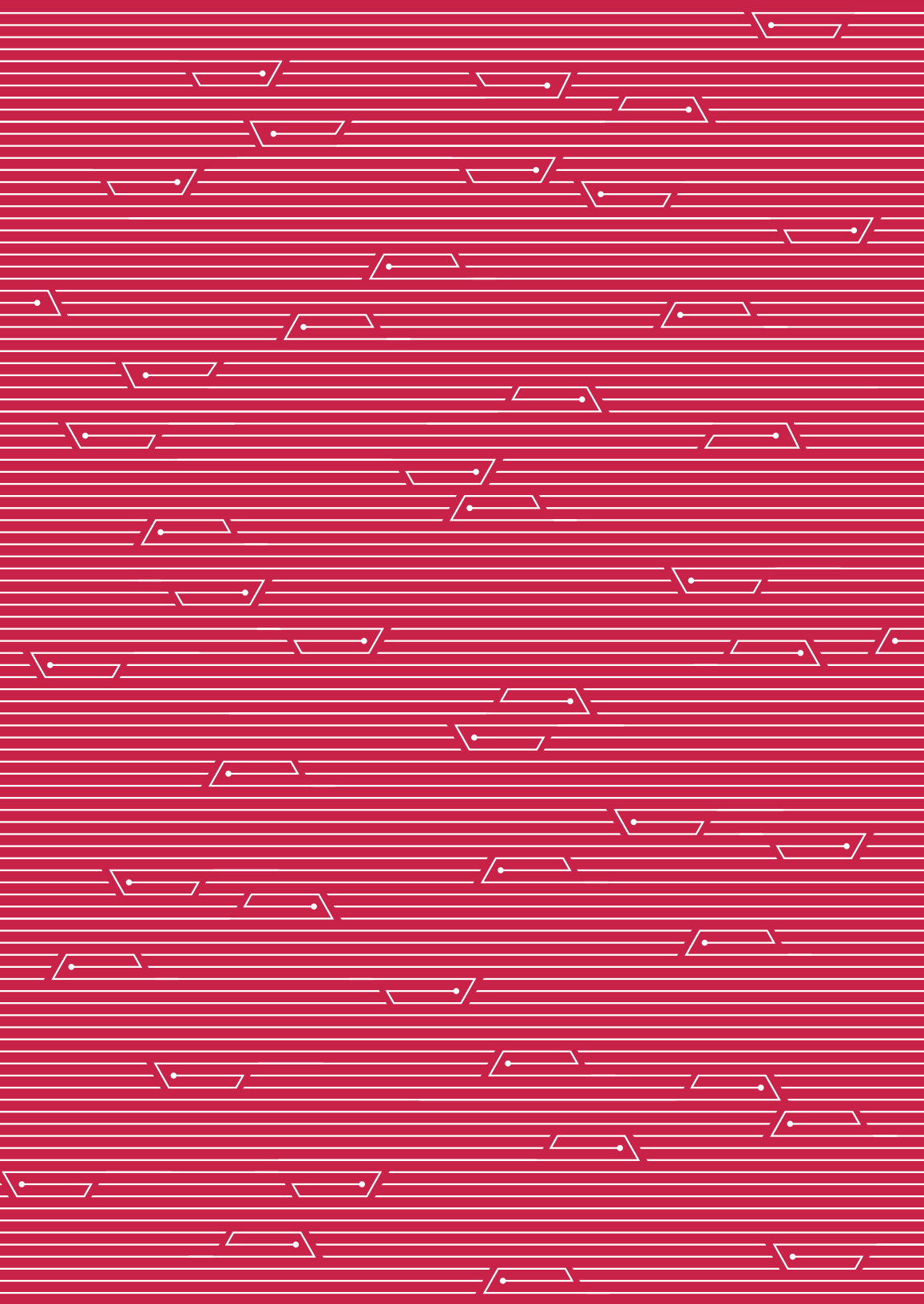
© DOBROVSKÝ s. r. o., 2020

ISBN 978-80-277-0680-8 (pdf)

ZÁPISKY ZE SEVERNÍ KOREJE

Michael Palin





ÚVOD



Většinu roku jsem čekal na schválení projektu, v němž jsem měl ztvárnit pravděpodobně jednu z nejnáročnějších, nejúnavnějších a zároveň nejvíc vzrušujících rolí, které mi kdy byly nabídnuty. Bral jsem jezdecké lekce, trávil hodiny studiem španělštiny pomocí nahrávek Michela Thomase, vypěstoval si náležitý plnovous, a dokonce si nechal vyrobit i speciální nos. To všechno proto, abych se mohl zhostit hlavní role v nejnovějším pokusu Terryho Gilliama natočit film, k němuž směřoval celý svůj život – *Muže, který zabil Dona Quijota*. Natáčení však bylo z nej-různějších důvodů opakovaně odkládáno. Nejprve mělo začít v červenci, pak v říjnu, a nakonec k němu nedošlo ani v jednom ze zmíněných měsíců. Smluvní problémy nám bránily v jakémkoliv postupu a vysvětlení pro mé vousy a knír pomalu ztrácelo na přesvědčivosti, stejně jako důvody k odmítání jiných nabídek.

Konečně přišel čas postavit se této nepříjemné situaci čelem, a tak jsem jednoho časného podzimního rána se smutkem a lítostí zasedl k počítači, sepsal e-mail, v němž jsem Terryemu oznamoval své odstoupení, zhluboka se nadechl a stiskl tlačítko „odeslat“.

Sotva e-mail odešel, ve schránce se mi objevil nově doručený. Byl od Dana Grabinera z ITN Productions a začínal slovy „Dnes mám pro tebe něco neobvyklého“. Na neobvyklé věci jsem zvyklý, ale tato byla skutečně ojedinělá. Dan mě žádal, abych zvážil moderování seriálu ITN a Channel 5 v Severní Koreji.

Razím cestovatelskou filozofii, že čím obtížnější je se někam dostat, tím větší odměna vás čeká, pokud se vám to podaří. Tu odměnu však nyní představovala Severní Korea a já zjistil, že moje žena a překvapivý počet mých přátel můj pohled na věc nesdílí. Pro mnohé z nich to byl krok přes čáru. Známé neznámé kraje jsou jedna věc, ale neznámé neznámo bylo něco úplně jiného.

Ne že by někdo mohl tvrdit, že Severní Korea je zcela neznámým místem. Píší se o ní knihy, máme zprávy od přeběhlíků, které se vysílají v rádiu i televizi. Všechny naneštěstí hovoří o krutém, bezbožném a tajnůstkářském státě, jehož obyvatelé žijí v útlaku a chudobě, pod jhem bezohledné samospásné diktatury. Tímhle pochybovače zrovna nepřesvědčíte.

V době, kdy mě kontaktovaly ITN Productions, byl Kim Čong-un, současný mladý korejský vůdce s výstředně vyholenou hlavou, u moci pět let. Vládnout začal po smrti svého otce Kim Čong-ila, který sám převzal moc roku 1994 zase od svého otce Kim Ir-sena, zakladatele KLDK – Korejské lidové demokratické republiky.

Severokorejci mají ve světě pramálo přátel. Nějakou dobu je podporovali Rusové, ale po pádu komunismu v roce 1991 ustoupili do pozadí a své místo zdráhavých sponzorů přenechali Číňanům. Ostatní země začaly na Severní Koreu pohlížet s rostoucí podezřívavostí ve chvíli, kdy se její obyvatelé navzdory omezeným zdrojům rozhodli uchýlit k doktríně Songun, podle níž je středobodem existence státu armáda. Tento krok vedl k testování nukleárních zařízení a stavbě čím dál tím větších mezikontinentálních balistických střel. Pokusy o smíření se Západem opakovaně selhávaly, což neochvějně vedlo k tomu, že Severní Korea uvízla na „ose zla“ prezidenta George W. Bushe.

Navzdory nepříznivé mezinárodní představě o Severní Koreji jsem poslechl svou intuici a zvědavost a ITN odpověděl, že mě projekt zajímá a rád bych se o něm dozvěděl víc.

Po několika úvodních setkáních se spád událostí zpomalil. Mezinárodní situace se zhoršila a představa cestopisného seriálu o Severní Koreji se zdála čím dál méně pravděpodobná. Mou ženu navíc čekala náhrada kolenního kloubu, a já musel zůstat doma, abych jí pomohl se zotavením. Proto jsem se rozhodl věnovat jinému projektu, který by mě udržel blíž k domovu: chtěl jsem se začít zabývat svou nově objevenou vášní pro mimořádný příběh lodi HMS *Erebus* a napsat o něm knihu.

Zdálo se to jako dobré rozhodnutí. Zprávy o Korejské lidové demokratické republice byly čím dál horší. Kim Čong-un hrozil celému světu, přičemž se vychloubal, že jeho země shromáždila arzenál řízených raketových střel a k tomu šedesát nukleárních zbraní. Okamžitá reakce nově zvoleného amerického prezidenta Donalda J. Trumpa byla stěží povzbudivá. Severokorejského vůdce nazval „šilencem“ a slíbil, že se Severní Korea setká „s ohněm

a hněvem, jaký svět dosud nespatřil“. „Raketák na sebevražedné misi,“ poškleboval se Trump. Kim Čong-un vrátil úder, když Trumpa nazval „duševně narušeným dědkem“.

Pravděpodobnost, že budu někdy schopný natáčet v takzvaném „poustevnickém království“, jak se Severní Koreji občas přezdívá, s každou novou urážkou slábla. Mojí ženě se ulevilo a já se smířil s tím, že přijdu o návštěvu státu, který měl být mým osmadvadesátým v pořadí.

Jenže ITN a Channel 5 se nevzdaly. Během měsíců plných nepřátelských urážek udržovaly styk se svým hlavním kontaktem, anglickým majitelem cestovní agentury Nickem Bonnerem, který pořádal cesty do KLDR už dvacet pět let, a zemi tudíž důvěrně znal.

Na počátku roku 2018 Bonner hlásil, že ze Severní Koreje přicházejí slibné signály. Kim Čong-un ve svém novoročním projevu sice varoval, že „celé Spojené státy jsou v dostřelu našich nukleárních zbraní“, zároveň však projevil nebyvalou smířlivost vůči jihokorejskému prezidentovi a tím i zbytku světa. Zatímco jsem se potýkal se zmizením HMS *Erebu* v arktickém ledu, v jiné části světa zjevně docházelo k oblevě.

KLDR, tak dlouho zobrazovaná jako tajnůstkářský mrzout mezinárodní politiky, nastupovala cestu, jíž se dříve říkalo „šarmantní ofenzíva“. Nejenže vypravila vlastní tým na zimní olympijské hry v Jižní Koreji, ale ve velmi mazaném gestu se do Pchjongčchangu rozhodla vyslat i Kim Jo-čong, fotogenickou sestru Kim Čong-una. Ta při výše zmíněné olympiádě stanula na tribuně přímo za strojeným viceprezidentem Spojených států Mikem Pencem, čímž jako mávnutím ruky za mrzouta označila Washington, nikoliv Pchjongjang.

Ač se to zdá téměř neuvěřitelné, do měsíce po olympijských hrách Bílý dům oznámil možné setkání nejvyššího vůdce Severní Koreje s americkým prezidentem. O pár týdnů později Kim Čong-un poprvé od převzetí moci v roce 2011 opustil Severní Koreu a vlakem odcestoval do Pekingu na setkání s čínským prezidentem.

Naše očekávání rozvířená hřejivým vánkem sblížování zakoušela vzkříšení. Byla zřízena produkční kancelář. Ve schránce mi přistály knihy o Severní Koreji. Ačkoliv jsem stále naplno pracoval na *Erebu*, přesvědčili mě k setkání s možným režisérem projektu Neilem Fergusonem – jehož osobní výpověď o přípravách předcházejících vznik seriálu přikládám jako dodatek k *Zápiskům*. Museli jsme být opatrní. Projekt balancoval na ostří nože a každá nadměrná pozornost veřejnosti ho mohla zahubit. Příhodně tajným způsobem à la John le Carré jsme se scházeli u stolů v zadních koutech hospod a kaváren a o Severní Koreji vždy hovořili jako o Severním Croydonu.

Jedním zásahem štěstěny bylo i třítydenní okno v mém spisovatelském rozvrhu. Konečné práce na *Erebu* jsem na chvíli přenechal svému redaktorovi, který zasedl nad můj dokončený rukopis, aby ho důkladně pročistil, a než jsem se nadál, s takřka nemístným spěchem jsem si balil kufr na let do Pekingu. Ujišťoval jsem manželku, že Kim Čong-un je zhruba stejně nebezpečný jako Ježíšek a že teď, když Severní Korea hledá spíš přátele než nepřátele, bude všechno v pořádku. Během vzácných chvil klidu před odjezdem jsem si nicméně uvědomil, že tomu ve skutečnosti nevěřím a že dějiny nás mimo jiné naučily, že se vztah mezi Severní Koreou a zbytkem světa může ve vteřině změnit. Věděl jsem, že mě čeká cesta, jakou jsem dosud nezažil.



2018

Dostalo se mi varování, že Severokorejci trpí paranoidní obavou, aby do jejich země nepronikly vnější informace, a tudíž si s sebou do KLDR nebudu moct vzít základní vybavení každého cestovatele, jako jsou mapy, průvodce a přístup k online tipům. Protože jsme plánovali natáčet po celé zemi, ve městech, městečkách i na venkově, šlo o otravné omezení. Zároveň mě znervózňovala představa, že mě zahlédnou, jak používám fotoaparát nebo diktafon, a mé možnosti k zaznamenání této výjimečné životní cesty se tudíž omezovaly na modrý kroužkový bloček zvolený tak, aby budil co možná nejmenší pozornost.

Pokud šlo o fotoaparát na mém iPhone, úřady byly dokonce celkem shovívavé a v soukromí různých hotelových pokojů (i když soukromí je termín, vůči němuž jsme zůstali skeptičtí) jsem si na diktafon mohl nahrát dodatečný materiál. Přestože jsem své zápisky trochu pročistil a doplnil o další vzpomínky, které jsem si nestihl zapsat, valnou většinu této knihy jsem naškrábal do modrého sešitku, kdykoliv se mi naskytla vhodná chvíle.

Naučil jsem se jedno: Severní Korea není označení, které by místní schvalovali. Ti svou zemi znají jako Korejskou lidově demokratickou republiku – KLRD.





Sedím na palubě letu British Airways číslo 39 do Peking. Mám místo u okénka. Když po noci trhaného spánku vytáhnu okenní roletu, je sedm hodin ráno. Předkloním se – pod sebou vidím hnědou prašnou a výjimečně pustou mongolskou poušť. Musí to být Gobi. Všichni ostatní mají okénka zatažená, ale když si mám vybrat mezi dospáváním a pouští Gobi, neváhám ani vteřinu. Tohle je krajina, v níž kdysi začaly velké invaze. Právě ze zdejšího labyrintu vyprahlých hor ztvrdlých horkem válečníci vedení Čingischánem dobyli většinu jižní Asie. Velký chán na tváři světa rozhodně zanechal stopu. Vzpomínám si, že jsem kdysi četl, že chutě slavného mongolského vůdce byly natolik neukojitelné, že je s ním dnes pokrevně spřízněný každý dvoustý člověk. Rozhlížím se po letadle, ale těžko se to pozná. Všichni spí.



Zatímco se blížíme k Peking, magickou, tajuplnou poušť zahalí houstnoucí mrak a náš dlouhý sestup probíhá denní temnotou, která poleví, teprve když se země objeví těsně pod námi. Než se nadějeme, s žuchnutím dosedneme na asfalt.

Čeká nás Nick Bonner, jeden z hlavních představitelů turistiky do Severní Koreje, jehož společnost Koryo Tours sestavila náš itinerář. O ITN s jejich činností v oblasti investigativního novinářství nebo Channel 5 nesmí padnout ani zmínka. Obě organizace tu považují za nástroje britské vlády, a tudíž poskoky Američanů atd., atd., nicméně v této matoucí době brzy zjistím, že být poskokem Američanů nakonec není zase tak špatné.

V hotelu se umyju a převléknu a pak vyrazím po široké silnici ubíhající napříč městem z východu na západ. Nick Bonner jí říká „pekingská Temže“, až na to, že tady je řekou doprava,

kteřá otravuje okolní vzduch. Jak se blížím k náměstí Nebeského klidu a Zakázanému městu, dav čím dál víc houstne a všude je stále víc policistů. Začnu si připadat jako v pasti, a tak se otočím a vydám se zpátky. Jen kousek od hlavní dopravní tepny, zastrčený mezi dvěma bloky strmících budov, objevím malý parčík s pokroucenými vrbami a složitě malovanými pavilonky s glazovanými střešními taškami.

V Pekingu, stejně jako kdekoliv jinde na světě, si můžete zvolit trasu masového turisty, nebo dobrodruha. Tato klidná zahrádka mě povzbudí v tom, abych se odchýlil od vyšlapané cesty a do hotelu se vrátil labyrintem bočních uliček. Jsem odměněn řadou malých, rušných tržišť s jídlem, obchůdků s čajem a sbírkami naprosto bizarních cetek a drobných ozdůbek.



